

Rok
Opice

Patti
Smith

DOKOŘÁN

**Rok
Opice**

**Patti
Smith**

DOKOŘÁN

Rok Opice | Patti Smith

Copyright © 2019 by Patti Smith

Translation © Martin Pšenička, 2020

Cover photo © Steven Sebring, 2019

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání (první elektronické).

Z anglického originálu *Year of the Monkey* přeložil Martin Pšenička.

Odpovědná redaktorka Alžběta Knappová.

Obálka (s použitím fotografie Stevena Sebringa), grafická úprava, sazba a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2022 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, Praha 5, dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz.

ISBN 978-80-7675-007-4 (pdf)

ISBN 978-80-7675-008-1 (epub)

ISBN 978-80-7675-009-8 (mobi)

(pdf – 1100. publikace, 354. elektronická;

epub – 1101. publikace, 355. elektronická;

mobi – 1102. publikace, 356. elektronická)

Smrtná hloupost obchází svět.

ANTONIN ARTAUD

Obsah

Cesta na západ	9
JIP	59
R. O. 2016	63
Co řekl Marcus	78
Velký ryzák	86
Přestávka	95
Námořník se domů vrátil	107
Nápodoba snu	113
Černí motýli	117
Amulety	121
Hledání Imagina	125
Proč záleží na Belindě Carlisleové	131
Svatý stolec	137
Beránek boží	142
Zlatý kohoutek	148
Noc na měsíci	153
Na způsob epilogu	163
Epilog epilogu	169
Seznam ilustrací	205

Cesta na západ

Když jsme zastavili u motelu Sen, bylo už dlouho po půlnoci. Zaplatala jsem řidiči, zkontrolovala, že jsem nenechala nic na sedadle, a zazvonila, abych vzbudila majitelku. Jsou skoro tři ráno, řekla, ale přesto mi podala klíč a lahev minerálky. Můj pokoj byl v přízemí, naproti dlouhému molu. Otevřela jsem posuvné skleněné dveře a uslyšela zvuk vln doprovázený tichým pošťkáváním lachtanů rozvalených na prknech pod hrází. Šťastný Nový rok! zvolala jsem. Šťastný Nový rok dorůstajícímu měsíci, telepatickému moři.

Cesta autem ze San Franciska trvala lehce přes hodinu. Až doteď jsem se cítila čilá, ale najednou to na mě padlo. Svlékla jsem si kabát a nechala posuvné dveře pootevřené, abych slyšela šumění vln, okamžitě jsem ale upadla do lehkého spánku. Vzápětí jsem se probudila, došla jsem si na malou, vyčistila zuby, zula se a uložila se do postele. Snad se mi i zdál nějaký sen.

Na Nový rok ráno v Santa Cruz jsem byla úplně hotová. Dostala jsem najednou chuť na zcela konkrétní snídani: kávu a kukuřičnou kaši s jarní cibulkou. Na něco takového si tu asi musím nechat zajít

chuť, ale zavděk vezmu i šunkou s vejci. Popadla jsem foťák a vydala se z kopce k molu. Nápis, který se tam tyčil, byl zčásti zakrytý vysokými palmami a mně došlo, že tohle žádný motel není. *Hotel Sen*, říkal nápis zdůrazněný zářící hvězdou, která dávala vzpomenout na éru Sputniku. Zastavila jsem, abych si ho mohla pořádně prohlédnout, udělala jsem si polaroidem fotku a snímek jsem vyjmula a zastrčila do kapsy.

– Děkuju, moteli Sne, řekla jsem napůl do vzduchu a napůl k nápisu.

– *Hotel Sen*, žádný motel! ohradil se nápis.

– No dobrá, promiň, odpověděla jsem trochu zaskočeně. A vůbec, sen se mi tu nezdál ani jeden.

– Vážně? Ani jeden?

– Vážně!

Připadala jsem si jako Alenka na výslechu u housenky kouřící vodní dýmku. Podívala jsem se dolů k nohám, abych se vyhnula zkoumavé energii nápisu.

– Tak díky za fotku, řekla jsem a chystala se zmizet.

Můj odchod byl ovšem rázem zmařen, když se přede mnou zhmotnila scéna jak od Tenniela: falešná želva na zadních. Ryba a žabí služebnictvo. Vyparáděný Blboun Dodo s rukou navlečenou do jediného rukávu, hrozivá vévodkyně s kuchařem a Alenka sama, jak zasmušile řídí čajový dýchánek, na kterém se, panstvo ať promine, žádný čaj nepodává. Přemýšlela jsem, jestli si za ten náhlý útok můžu sama, nebo jestli ho vyvolal magnetismus onoho nápisu.

– A co přijde teď?

– Rozum! vykřikla jsem, rozčilená tím, jak se okolo mě animované výjevy začínají s alarmující rychlostí množit.

– Probuzený rozum! rozchechtal se nápis vítězoslavně.

Odvrátila jsem se a přerušila spojení. Abych řekla pravdu, jelikož trochu šilhám, tak často zachytím podobné mihotání, obvykle na pravé straně. Kromě toho, při plném vědomí je mozek vnímavý ke všem možným podnětům, ale neměla jsem chuť se z toho vyznávat nějakému nápisu.

– Nezdálo se mi vůbec nic! neodpustila jsem si křiknout za nápisem, když jsem se ve společnosti poletujících bazilišků vydala dolů z kopce.

Pod kopcem stál bar s nízkou střechou, na okně bylo asi tak stopu vysokými písmeny napsané slovo *káva* a pod ním nápis, který říkal Otevřeno. Když už věnovali tolik místa slovu *káva*, řikala jsem si, že by tu kafe mohlo stát za to a třeba tu mají i koblihy sypané skořicí. Ale jakmile jsem položila ruku na kliku, všimla jsem si, že na ní visí menší nápis Zavřeno. Jen tak, bez vysvětlení nebo něčeho na způsob *vrátím se za dvacet minut*. Moje vyhlídky na kávu dostaly povážlivou trhlinu a s koblihou jsem se mohla nejspíš rozloučit nadobro. Většina lidí je asi někde zašitá s kocovinou. Těžko zazlívát kavárně, že má na Nový rok zavřeno, i když by se zdálo, že právě káva je tím ideálním prostředkem k zažehnání následků včerejších radovánek.

Po nezdaru s kávou jsem si sedla venku na lavičku a přehrávala si v hlavě útržky z předchozího dne. Byl to poslední ze tří večerů, kdy jsme hráli ve Fillmore. Zrovna jsem se opírala do strun svého stracastera, když se nějaký chlap s umaštěným culíkem naklonil přes

okraj pódia a pozvracel mi boty. Poslední nádech roku 2015, sprška zvratek ohlašující nový rok. Je to dobré, nebo špatné znamení? Když uvážíme, jak to dnes na světě vypadá, záleží na tom? Při té vzpomínce jsem si prohrábla kapsy a v jedné našla vilínový ubrousek, s nímž obvykle čistím objektiv foťáku. Předklonila jsem se a boty si otřela. Šťastný Nový rok, dodala jsem.

Když jsem opatrně procházela kolem nápisu, přišlo mi na mysl několik zvláštních vět, a tak jsem sáhla do kapsy pro tužku, abych si je zapsala. *Sinalí ptáci krouží nad městem poprášeným nocí / Louky tuláků kráslené mlhou / Mytický palác který byl přesto lesem / Listy které nejsou než listy.* To bude syndrom básníka, který se vyčerpá a nezbyvá mu než brát inspiraci z nějakého nepředvídatelného zdroje, jako když se Jean Marais v Cocteauově *Orfeovi* zavře do garáže na předměstí Paříže, v omláceném rolls-roycu si pustí rádio, projíždí frekvence a na lístky si zapisuje útržky vět – *svět obsažený v kapce vody* atd.

Později jsem v pokoji našla několik sáčků nescafé a malou varnou konvici. Kávu jsem si tedy udělala sama, zachumlala se do deky, otevřela posuvné dveře a posadila se na malé patio čelem k moři. Ve výhledu mi sice trochu překážela nízká zídka, ale měla jsem kávu, slyšela jsem šumění vln, a to mi ke spokojenosti stačilo.

Pak jsem pomyslela na Sandyho. Měl tady být, v pokoji přes chodbu. Měli jsme se setkat v San Francisku ještě před koncerty ve Fillmore a věnovat se tomu, co obvykle: zajít na kávu do Caffè Trieste, probrat se policemi v knihkupectví City Lights a pak sednout do auta a jezdit tam a zpátky po Golden Gate Bridge a poslouchat při tom Doors, Wagnera a Grateful Dead. Sandy Pearlman, člo-

věk, kterého znám čtyřicet let, s jeho rychlou kadencí, s níž rozebíral *Prsten Nibelungův* nebo riff Benjamina Brittena, nechyběl na žádném z našich fillmorských koncertů, v kožené bundě a s baseballovou čapkou sedával pokaždé u stejného stolku u šaten, shrbený nad lahví zázvorové limonády. Po silvestrovském koncertu jsme se chystali vytrazit a v noci jet hustou, jako napěněnou mlhou do Santa Cruz. Měli jsme v plánu novoroční oběd v jeho tajné mexické restauraci nedaleko motelu Sen.

To se ale nestalo, protože den před naším prvním koncertem našli Sandyho na parkovišti v San Rafael v bezvědomí. Byl odvezen do nemocnice v Marin County, kde mu zjistili krvácení do mozku.

Ráno před koncertem jsme s Lennym Kayem jeli na JIPku do Marin County. Sandy byl v kómatu, všude samé trubičky, obklopen děsivým tichem. Stáli jsme u něj každý po jedné straně, myšlenkami s ním, udržovali jsme otevřený kanál a byli jsme připraveni zachytit a přijmout jakýkoli náznak signálu. Jak by řekl Sandy, ne jenom střepy lásky, ale lásky plný pohár.

Jeli jsme zpátky do hotelu v japonské čtvrti, stěží schopni slova. Lenny vzal kytaru a vydali jsme se na místo s názvem On the Bridge, které se nacházelo na rampě spojující východní a západní nákupní středisko. Sedli jsme si vzadu k zelenému dřevěnému stolu, oba zamklí a v šoku. Stěny podniku byly žluté, polepené plakáty s motivy japonské mangy jako *Dívka z Pekla* a *Vlčí déšť* a podél nich byly srovnané řady komiksů, které vypadaly spíš jako romány v paperbacku.

Lenny si dal katsu kari a pivo Asahi, já špagety s tobiko a oolong. Najedli jsme se, obřadně jsme se podělili o saké a poté šli do Fill-

more na zvukovou zkoušku. Nedalo se dělat nic než se modlit a hrát i bez Sandyho podpůrné přítomnosti. Vrhli jsme se do prvního ze tří večerů naplněných zpětnými vazbami, poezií, improvizovaným nadáváním na poměry, politikou, rock'n'rollem a takovou energií, že jsem sotva popadala dech. Jako by mohl zvuk naší hudby dosáhnout až k němu.

Ráno na mé devětašedesáté narozeniny jsme se s Lennym vydali zpátky do nemocnice. Stáli jsme u Sandyho postele a, jakkoli to znělo nemožně, jsme přísahali, že ho neopustíme. Lenny a já jsme se setkali očima a věděli jsme, že to ve skutečnosti nejde. Čekala na nás práce, koncerty a naše životy, i když třeba lehkovážně vedené. Nezbylo nám než oslavit mé narozeniny ve Fillmore bez něj. Ten večer jsem se během instrumentální pasáže skladby *If 6 Was 9* na okamžik obrátila k publiku zády a snažila se zadržet slzy, zatímco proudy slov plynuly přes proudy dalších slov a překrývaly se s obrazy Sandyho, který, stále v bezvědomí, ležel jen kousek od nás na druhé straně průlivu Golden Gate.

Když jsme v San Francisku skončili, Sandyho jsem opustila a sama se vydala do Santa Cruz. Nedokázala jsem se přimět k tomu, abych mu zrušila rezervaci pokoje, sedla jsem si na zadní sedadlo auta a v hlavě mi vířil jeho hlas. *Matrix Monolit Medúza Macbeth Metallica Machiavelli*. Sandyho hra s „M“, jejíž instrukce ho vedly přímo k sametovému štrápci a až do Imaginovy knihovny.

Sedla jsem si do patia, zabalená do přikrývky jako rekonvalescent v *Kouzelném vrchu*, načež jsem pocítila přícházet zvláštní bolest hlavy, která patrně souvisela s náhlou změnou tlaku. Šla jsem se

do recepcce zeptat, jestli náhodou nemají aspirin. Vtom mi došlo, že můj pokoj není v přízemí, jak jsem si myslela, ale o podlaží níž, blíž k pláži. Zapomněla jsem na to a při chůzi špatně osvětlenou chodbou jsem zazmatkovala. Když se mi nepodařilo najít schody k recepci, nechala jsem aspirin aspirinem a vrátila jsem se zpátky. Sáhla jsem pro klíč a našla kousek hustě omotané gázy asi tak o tloušťce gauloisky. Odmotala jsem z ní třetinu, napůl v očekávání, že najdu nějaký vzkaz, ale nebylo tam nic. Neměla jsem tušení, jak se mi dostala do kapsy, ale znovu jsem ji zavinula, strčila zpátky a vstoupila do pokoje. Zapnula jsem rádio a ozval se hlas Niny Simone zpívající *I Put a Spell on You*. Lachtani byli zticha, z dálky jsem slyšela vlny – zima na západním pobřeží. Padla jsem do postele a tvrdě usnula.

Tehdy v motelu Sen jsem si byla jistá, že se mi nezdálo nic, ale čím víc jsem o tom pak přemýšlela, docházelo mi, že to bylo jinak. Přesněji řečeno jsem bruslila po okraji snů. Stmívání se přestrojilo za noc, pak odhodilo masku coby úsvit a osvětlovalo cestu, po které jsem se ochotně vydala, od pouště k moři. Racci bědovali a krákorali a lachtani zatím spali, jenom jejich král, velký jako mrož, pozvedl hlavu a zařval na slunce. Scéna vyvolávala dojem, že jsou všichni pryč – pryč ve smyslu knih J. G. Ballarda.

Pláž pokrývaly obaly od sladkostí, stovky, možná tisíce obalů rozetých po pláži jako pírká po přepeřujících se ptácích. Sehnula jsem se, abych vše pořádně prozkoumala, a sebrala jsem jich plnou hrst. Bonbóny značek Butterfingers, Peanut Chews, 3 Musketeers, Milky Ways a Baby Ruths. Všechny rozbalené, ale po čokoládě ani památky. Široko daleko nikdo nebyl, neviděla jsem ani žádné stopy na pobřeží,

leželo tam jen přenosné rádio zčásti zasypané v písku. Zapomněla jsem si klíč, ale posuvné dveře byly odemčené. Když jsem se vrátila do pokoje, spatřila jsem, že stále spím, a tak jsem při otevřeném okně čekala, než se vzbudím.

Mé druhé já snilo dál i pod mým bedlivým dohledem. Narazila jsem na billboard s vybledlým oznámením, že se ten zvláštní jev s obaly od cukrovinek rozšířil až do San Diega na malý kus mně dobře známé pláže u rybářského mola na Ocean Beach. Šla jsem za stopami v písku, skrze nekonečné močály poseté opuštěnými věžáky proměnlivých tvarů. Z prasklin v betonu vyrůstaly náletové dřeviny s vysokými útlými kmeny a jejich větve, připomínajícími bílé paže, trčely z mrtvých staveb. Než jsem dorazila na pláž, vyšel už měsíc a jeho světlo propůjčovalo siluetu starému molu. Přišla jsem pozdě, všechny důkazy v podobě roztroušených obalů už mezitím někdo shrabal na hromady a zapálil, čímž vytvořil dlouhou řadu toxických, ale napohled přece krásných ohňů, v nichž se obaly kroutily jako umělé podzimní listí.

Sice okraj snu, ale jak živý okraj! Možná spíš zjevení, předzvěst budoucích věcí, jako ohromné hejno komárů, černá mračna, jejichž stín dopadá na cesty dětí, které vrávoravě jedou na kolech. Hranice skutečnosti se proměnily takovým způsobem, že se zdálo nezbytné znovu vytvořit jejich topografii. Byla k tomu potřeba trocha geometrického uvažování. Vzadu v zásuvce stolu leželo několik náplastí, vybledlá pohlednice, uhlíková tyčinka a složený list průklepáku – zdálo se, že mám neuvěřitelné štěstí. Přilepila jsem průklepák ke zdi a snažila se dobrat smyslu toho neskutečného prostoru, výsled-

kem byl ale jen torzovitý výkres, který se vyznačoval logikou dětské mapy k pokladu.

- Použij hlavu, hubovalo zrcadlo.
- Použij rozum, zněla rada nápisu.

Měla jsem kapsu plnou obalů od sladkostí. Vyrovnala jsem je na stůl vedle pohlednice s motivem panamské výstavy v San Diegu roku 1915, což mě přivedlo k myšlence, že bych se možná měla vydat do San Diega a prohlédnout si pláž sama. Během svého bezvýsledného analyzování jsem dostala pořádný hlad. Nedaleko jsem našla restauraci v retro stylu nazvanou U Lucy a objednala jsem si grilovaný sýr s rýží, borůvkový koláč a kávu. V boxu za mnou sedělo několik dětí, byly sotva náctileté. Jejich rozhovoru jsem nevěnovala pozornost, nechávala jsem se spíš unášet zvuky jejich hlasů, jako by vycházely z jukeboxu přidělaného ke stolu, který vám za minci zahraje vybranou píseň. Jukeboxové děti mluvily hlubokým hlasem, šumem, který se postupně přetvářel do slov.

- Ne, jsou to dvě slova, spojení dvou substantiv.
- Ani náhodou, jsou to dvě různé slova, žádný spojení.
- To je to samý.
- Ne, říkals spojení. Není to žádný spojení, jsou každý zvlášť.
- Jste paka, řekl nový hlas. Najednou bylo ticho. Ten hlas měl mezi nimi zjevně váhu, protože všichni hned zmlkli a poslouchali.
- Je to věc. Popis. Je to věc, vám říkám. Obal bonbónu je substantivum.

To si získalo moji pozornost. Náhoda? Šum zesílil, jako když se zvedne pára z kostky ledu. Sebrala jsem ze stolu účet a jakoby ná-

Byli jsme pryč ve smyslu knih J. G. Ballarda

hodou jsem se zastavila u jejich boxu. Čtveřice nevzrušeně agresivních chytrolínů.

– Nazdar, nevíte něco o tomhle? řekla jsem a rozbalila před nimi jeden z obalů.

– Mají tam chybu. Má tam být Chews, ne Chewz.

– Víte, odkud to je?

– Možná z nějakýho čínskýho diskontu.

– Tak kdybyste o tom něco zaslechli, dejte mi vědět.

Zatímco si mě s rostoucím pobavením měřili, sebrala jsem podvržený obal od Peanut Chews. Chyby v nápisu jsem si předtím kupodivu nevšimla. Paní u pokladny zrovna otevírala ruličku se čtvrtáky a mně došlo, že jsem zapomněla nechat dýško, tak jsem se vrátila zpátky ke svému stolu.

– Mimochodem, prohodila jsem, když jsem se cestou zastavila u jejich boxu, obal bonbónu je každopádně substantivum.

Zvedli se a prodrali se kolem mě, aniž by si s dýškem dělali starosti. Všimla jsem si, že mají všichni modrý batoh se svislým žlutým pruhem. Ten, který vstal od stolu poslední, do mě zabodl pohled. Měl tmavé vlnité vlasy a trochu šilhal na pravé oko, podobně jako já.

Začal mi vibrovat telefon. Volal Lenny, chtěl mi říct, co je nového se Sandym, ale skutečně nového vlastně nevěděl nic. Z telefonu se ozývalo setrvalé mlčení, žádající si trpělivost i modlitbu. Ocitla jsem se v second handu, kde jsem si spontánně koupila staré batikované tričko Grateful Dead s tváří Jerryho Garcii. Vzadu byly dvě knihovničky se štosy čísel *National Geographic*, knihami Stephena Kinga, videohrami a s náhodným výběrem cédéček. Našla jsem několik

starých čísel časopisu *Biblical Archeology Review* a očtenou *Aurelii* Gérarda de Nerval v paperbackovém vydání. Až na tričko s Jerryem to bylo všechno levné, ale výraz jeho usmívající se tváře, zavánějící chemickou láskou, za to stál.

Když jsem se vrátila do pokoje, s překvapením jsem zjistila, že někdo sundal můj výkres ze stěny a sroloval ho. Tričko s Jerryem jsem položila na polštář, svalila se do křesla a otevřela *Aurélii*, ale stěží jsem se dostala přes první podmanivou větu. *Sny jsou náš druhý život*. Krátce jsem si zdřímla a na okamžik se ocitla ve snu o revoluci, totiž té francouzské, s mladými lidmi ve volných košilích a kožených jezdeckých kalhotách. Jejich lídr je řemeny připoutaný k mostu. Jeden z jeho stoupenců k němu přistoupí s loučí, drží ji zpříma, plamen šlehá na těsně uvázané řemeny. Vůdce je osvobozen, zápěstí má černá a opuchlá. Zavolá svého koně a pak mi sdělí, že založil kapelu a nazval ji Třpytivé substantivum.

- Proč třpytivé? říkám. Jiskřivé zní líp.
- No jo, jenže to už má v názvu skoro každý.
- A co prostě jenom Substantivum?
- Substantivum. To se mi líbí. Bude to tedy Substantivum.

Vyhoupne se na svou strakatou appaloosu a svráští obličej, když se mu opatřě obtočí kolem bolavých zápěstí.

- Něco si na to dej, řeknu.

Má tmavé vlnité vlasy a šilhá na jedno oko. Přikývne a rozjede se se svou kapelou ke vzdáleným pampám, kde se zastaví, aby nabral vodu u pramene, v jehož proudu se podvržené obaly od sladkostí obracejí jako malé pestrobarevné rybky.